

Opis wybranej głoski „K”

1.Cechy artykulacyjne.

Miejsce artykulacji: tylnojęzykowa

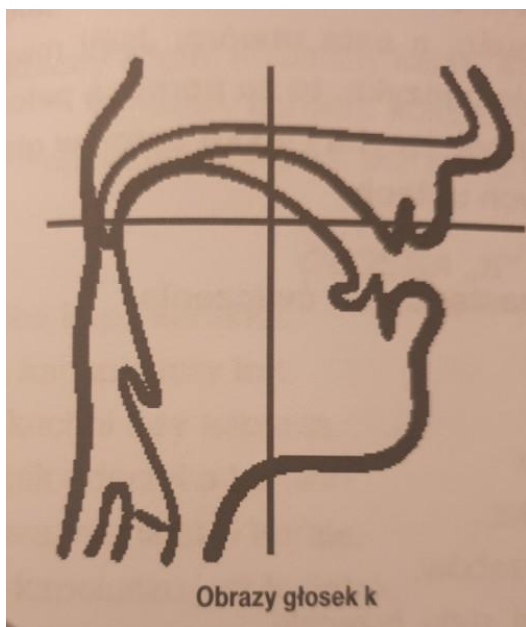
Stopień zbliżenia narządów mowy: zwarto – wybuchowa

Udział więzadeł głosowych: bezdźwięczna

Udział podniebienia miękkiego: ustna

Ruch środka języka: twarda¹

2.Sposób realizacji (rentgenogram)

3.Możliwe zaburzenia artykulacyjne

Kappacyzm to wada artykulacyjna, w której zaburzona jest wymowa głoski **k** i **k'**. Deformacja polega na zamianie językowo – podniebiennego zwarcia – zwarcie więzadeł głosowych, co powoduje powstanie brzmienia przypominającego spółgłoskę **k**. Wyraża się również zamianą głoski **k** głoską **t** lub jej opuszczeniem.

Wyróżnia się trzy formy wadliwej realizacji głosek tylnojęzykowych zwartych **k**, **g** i ich miękkich odpowiedników **k'**, **g'**.

¹ Terapia logopedyczna. Edyta Joanna Lichota, s.110

² Terapia logopedyczna. Edyta Joanna Lichota, s.109

1.kappacyzm właściwy (i gammacyzm właściwy) - deformacja tych głosek jest wynikiem zwarcia krtaniowego, w rezultacie, którego powstają brzmienia zbliżone do k, g, k', g'.

2.parakappacyzm (i paragammacyzm) – zamiana zwartych welarnych k, g, k', g' na zwarte zębowe: t, d, t', d' lub h. Zjawisko to występuje jako etap przejściowy w procesie kształtowania i rozwoju mowy dziecka, lecz przedłużając się do 5-6 roku życia uznawane jest za patologię (analogicznie – paragammacyzm).

3.mogikappacyzm (mogigammacyzm) – opuszczanie głosek tylnojęzykowych zwartych; realizacja w postaci tak zwanego zera fonetycznego.³

Ćwiczenia przygotowujące do mówienia

a) Ćwiczenia oddechowe:

1.Za pomocą bardzo mokrego pędzelka lub pipety stawiamy krople kolorowych farb na szyi kuczka. Zadaniem dziecka jest: nabrać powietrze nosem i delikatnie dmuchając przez słomkę rozdmuchać farbę w taki sposób, by powstała grzywa kuczka. Analogicznie postępujemy przy tworzeniu ogona. Jednocześnie pamiętamy, by słomka była obejmowana jedynie ustami.⁴

2. Chuchanie na zmarznięte dłonie (długie).

3. Chuchanie na lusterko, tak aby zaparowało.

4.Ćwiczenia oddechowe opisane również poniżej w [ćwiczenia podniebienia miękkiego].

b) Fonacyjne

1.Wiersz „Wilczek” służy do ćwiczeń wydłużających fazę wydechową podczas mówienia. Wypowiadanie głoski u na długim wdechu jest jednocześnie

³ Podstawy teorii i diagnozy logopedycznej. G. Jastrzębska, s.291-292

⁴ <https://domologo.pl/logopedia/cwiczenia/cwiczenia-oddechowe/kucyk-rozdmuchiwanie-kleksow-farby/#more-7921>

doskonałym ćwiczeniem fonacyjnym (różnicowanie napięcia głosu, modulowanie wysokości głosu), słuchowym oraz usprawniającym wargi.

W miejscach oznaczonych gwiazdką (*) dzieci, powtarzając za prowadzącym, naśladują wycie wilczka – na jednym wydechu wypowiadają jak najdłużej: Uuuu..., uuu..., uuu...

„Wilczek”

Był raz sobie wilczek mały, co nie słuchał swojej mamy.

Raz nie mówiąc nic nikomu, po cichutku wyszedł z domu.

W gęstym, bardzo ciemnym lesie wilczka smutny głos się niesie.

Mały wilczek głośno płacze:

-Mamy swojej nie zobaczę!

-Uuu..., uuu..., uuu...*

Nie słuchałem mamy swojej, jestem sam w tym lesie! Ojej!

Jest tu groźnie, ciemno wszędzie.

Co to będzie?! Co to będzie?!

-Uuu..., uuu..., uuu...*

Leśnych dźwięków mama słucha, w lesie jednak cisza głucha.

Nagle słyszy, że ktoś wyje.

-Czyje to wołanie?! Czyje?!

-Uuu..., uuu..., uuu...*

Coraz głośniej słysząc dźwięki, ktoś tu straszne cierpi męki.

Szuka... patrzy... Tam, gdzie wiąż, wilczek siedzi, wyjąc wciąż.

-Uuu..., uuu..., uuu...*

Zawył głośniej wilczek mały, by wyrzucić żal swój cały.

Wnet zobaczył mamę swoją...

Już wśród drzewek razem stoją.

-Uuu..., uuu..., uuu...*

I obiecał wilczek mamie, że się nigdy tak nie stanie, żeby poszedł w leśną dal wilczek sam, zupełnie sam!

-Uuu...uuu...uuu...*

2. Na jednym wydechu mówimy (jak karetka) – aoe, aoe, aoe.

3. „Na scenie” – dziś w operze wielki konkurs! Udział wezmą znani i lubiani śpiewacy – lalka, miś, lisek, piesek i żyrafa (dowolne zabawki lub maskotki dziecka). Pierwsza na scenę wychodzi lalka, kłania się i śpiewa:

aaaaaaaaaaaa – cichutko, potem coraz głośniej (początkowo śpiewamy razem z dzieckiem), ale zachęcamy je, by samodzielnie wybrzmiewało samogłoskę – aaaaaaaaaa

Widzowie biją brawo. Ale oto na scenie pojawia się lisek. Teraz on zaśpiewa eeeeeeeee (śpiewamy nisko, wysoko, nisko, wysoko. Brawo! Po nim pojawiają się kolejni artyści i śpiewają o, u, i, e. Kto był najlepszy i wygrał? Niech zadecyduje dziecko.

c) Artykulacyjne (język, wargi, zuchwa, podniebienie)

✓ Ćwiczenia języka (pokazywać dziecku, robić z dzieckiem)

1. Wysunięty język przesuwac poziomo maksymalnie w prawo, potem w lewo.
2. Przesuwac wysunięty język wokół szeroko otwartych ust (oblizywać wargi).
3. Wysunąć język maksymalnie do przodu i przesuwac go z jednej strony w drugą.

✓ Ćwiczenia warg

1. Ściągnąć usta jak przy samogłosce – u-, następnie spłaszczyć, cofając kąćki jak przy wymowie -i-.
2. Ssać wyimaginowany cukierek między dwoma wargami.
3. Ssać wargę górną, a potem dolną.⁵
4. Wiersz „Minki” można wykorzystać do ćwiczeń usprawniających narządy mowy. Naśladowanie min zwierząt występujących w wierszu służy usprawnianiu warg.

W miejscach oznaczonych cyframi dzieci naśladowują „miny” zwierząt występujących w tekście: (1) ryjek świnki – wysuwają wargi lekko do przodu, wargi są lekko rozchylone na brzegach; (2) dzióbki ptaków – wysuwają złączone wargi daleko do przodu; (3) uśmiech konia – unoszą do góry górną wargę, tak aby było widać wszystkie zęby; kilkakrotnie poruszają górną wargą; (4) gryzące wiewiórki – energicznie poruszają dolną wargą; (5) warczące pieski – unoszą górną wargę, zęby są widoczne.

„Minki”

Jest na podwórzu świnek gromada, każda ze świnek smacznie zajada.

I każda świnka, już po posiłku, wysuwa ryjek nie bez wysiłku. 1

W stajni stoją koniki gniade, patrzą na ptaków dużą gromadę.

Ptaki swe dzióbki w przód wyciągają, 2 koniki dzióbki ich wyśmiewają. 3

Na drzewie rude wiewiórki siedzą, ruszają wargą, 4 orzechy jedzą.

Twarde łupinki na dół zrzucają i o porządek wcale nie dbają.

Widzą to pieski, o czystość proszą i w górę groźnie wargi unoszą. 5

One tu dobrze porządku pilnują, dlatego warczą i kły pokazują! 5⁶

⁵ Logopedia, L. Styczek, Warszawa 1983.

⁶ 100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych. Ewa Małgorzata Skorek, s. 80 - 81

✓ Ćwiczenia podniebienia miękkiego

1. Wiersz „Mocne dmuchanie” służy do ćwiczeń oddechowych oraz usprawniających podniebienie miękkie i usprawniania żuchwy, warg. Zadanie dzieci polega na głębokim nabraniu powietrza ustami i mocnym dmuchaniu.

W miejscach oznaczonych w wierszu (*) dzieci nabierają ustami dużo powietrza i z całej siły dmuchają kolejno na: dmuchawiec, bańki mydlane, piórko, małą piłeczkę, skrzydełka wiatraczka. Podczas wykonywania ćwiczenia skrzydełka nosa powinny być zamknięte.

„Mocne dmuchanie”

Rosną na łące
białe dmuchawce,
gdy na nie dmuchnę,
będą latawce. *
Słomiana rurka,
Naczynie szklane,
Będą z dmuchania
Bańki mydlane. *
Zgubił gołąbek
Pióreczko bure,
Gdy na nie dmuchnę,
Polecą w górę. *
Leży przed bramką
Mała piłeczka,
Gdy mocno dmuchnę,
Gna do środka. *
Stoi na półce
Wiatraczek mały,
Gdy mocno dmuchnę,
wiruje cały. *
Po tych przykładach
dam wam wskazanie:
Trzeba wciąż ćwiczyć
mocne dmuchanie! *⁷

2. Wiersz „Zimne ręce”

Wiersz „Zimne ręce” służy do ćwiczeń oddechowych (wzmacnianie siły wdechu, wydłużanie fazy wydechowej) i usprawniających narządy mowy (usprawnienie warg, żuchwy, podniebienia miękkiego). Poprzez mocne dmuchanie, np. na

⁷ 100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych. Ewa Małgorzata Skorek, s.8-9.

zmarznięte dłonie, dzieci pogłębiają oddech, wzmacniają i wydłużają wydech. W czasie ćwiczenia usprawniane jest podniebienie miękkie.

W miejscach oznaczonych cyframi w wierszu, dzieci wykonują głęboki wdech buzią, a następnie mocno i długo chuchają: na zmarznięte dłonie (1), po kolei na każdy palec u rąk (2), na nos kolegi (3).

„Zimne ręce”

Uhu ha, uhu ha,
mroźną zimę mamy.
Nasze ręce mocno zmarzły,
więc na nie chuchamy. 1
Zimne ręce ciągle mamy,
nierozgrzane wcale.
Jeszcze sobie pochuchamy
na ten i ten palec. 2
Uhu ha, uhu ha,
mroźną zimę mamy.
Żeby ręce nam nie zmarzły,
to na nie chuchamy. 1
Sroga zima mocno trzyma,
płatków tysiąc leci.
By minęła szybko zima,
pilnie ćwiczą dzieci. 1
Uhu ha, uhu ha,
dzieci zimę mają.
Zmarzły dzieciom małe noski,
więc na nie chuchają. 3
Nie wykonał ktoś zadania,
temu zimno będzie.
Nam jest ciepło od chuchania,
choć zima wszędzie.⁸

3. Wiersz „Pachnące róże”

Wiersz „Pachnące róże” służy przede wszystkim do ćwiczeń oddechowych. Dzieci słuchając wiersza, starają się zapamiętać zapach róży – mocno wciągają powietrze („zapach”), a następnie powoli je wypuszczają. Wdychanie i wydychanie powietrza odbywa się przez nos. Wykonując to ćwiczenie, dzieci uczą się różnicować fazy oddechowe (wdech, wydech), kształtują umiejętność oddychania przez nos w czasie spoczynku oraz usprawniają podniebienie miękkie.

⁸ 100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych. Ewa Małgorzata Skorek, s.22 – 23.

W miejscach oznaczonych (*) dzieci wachają róże (papierowe lub sztuczne) – mocno wciągają powietrze nosem, a następnie powoli je wypuszczają – także przez nos. W czasie ćwiczeń usta powinny być zamknięte.

„Pachnące róże”

Stoją na stole w szklanym wazonie mocno pachnące róże czerwone.

Buzie zamykamy, noskiem woń wdychamy, a gdy minie chwila, wolno wydychamy. *

Zapach wypełnia całe mieszkanie.

Wdychamy zapach- niech nam zostanie.

Buzie już zamknięte, noskiem woń wdychamy, a gdy minie chwila, wolno wydychamy. *

Płatki pachnące w szklanym wazonie.

Śmieją się do nas róże czerwone.

Gdy buzie zamknięte, zapach róż wdychamy, a po krótkiej chwili wolno wydychamy. *⁹

Wywołanie głoski

1.Opis różnych sposobów wywoływania głoski „K”.

Najpopularniejszą metodą wywołania głoski [k] jest położenie dziecka na kozetce z odchylną do tyłu głową lub maksymalnie odwiedzenie głowy do tyłu, podczas siedzenia na krześle. Te pozycje pozwalają na bezwładne obsuwanie się całej masy języka w tył i prawidłową realizację [k], dlatego że wymowie głoski towarzyszy uniesienie się tylnej części języka do podniebienia miękkiego. Innym sposobem realizacji głoski jest próba powtarzania prototypowej realizacji podczas szerokiego otwierania ust. Widoczny w ten sposób język może być również przykładem do naśladowania.

Jeśli występują kłopoty z prawidłowym ułożeniem języka, można posłużyć się szpatułką lub palcem, przytrzymując go na dole jamy ustnej podczas wybrzmiewania [t] oraz sylab ta, to, te, tu. Unieruchomienie apexu spowoduje uniesienie tylnej części języka do góry.¹⁰

Można pokazać dziecku układ języka w lustrze. Należy uprzednio wyćwiczyć zwieranie trzonu języka z pograniczem podniebienia miękkiego i twardego przy nieco opuszczonej żuchwie. Tylko bowiem w takiej pozycji

⁹ 100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych. Ewa Małgorzata Skorek, s. 10 – 11.

¹⁰ Miłe uszom dźwięki. Usprawnianie narządów mowy i ćwiczenia prawidłowego wymawiania głosek. I. Michalak – Widera

można spostrzec sposób realizacji tej spółgłoski. Wymawiamy sylabę „ku” lub wyraz „kula”.

W przypadku utrzymujących się problemów z realizacją głoski k, korzystamy z metody przekształcania sylaby tu w sylabę ku. W razie trudności możemy spróbować przekształcać sylabę ta w ka. Przytrzymujemy czubek języka dziecka na dnie jamy ustnej, popychając masę języka w kierunku podniebienia miękkiego. Polecamy dziecku, by wymawiało kilkakrotnie sylabę ta. Pokaz demonstrujemy na sobie, aby zapewnić dziecku poczucie bezpieczeństwa.¹¹

2. Gest artykulacyjny + opis ułożenia narządów artykulacyjnych

Sposób pokazu (wg prof. Jagody Cieszyńskiej)

Wymawianiu spółgłoski K towarzyszy układ warg jak przy swobodnym oddychaniu, żuchwa nieco obniżona. Masa języka przesuwana do tyłu zwarciem następuje na pograniczu podniebienia twardego i miękkiego. Po zwarciu następuje eksplozja. Boki języka przywierają do górnych zębów i dziąseł. Podniebienie miękkie mocno przylega do tylnej ściany jamy gardła.

Wizualizacja: Palec wskazujący prostopadle do linii ust wykonuje szybki ruch w kierunku gardła.¹²

Paradygmat sylabowy (etykiety)

KA KO KU
AKA AKU AKO
AKA OKU
UKA UKO
IKA IKO IKU

¹¹ Metody wywoływania głosek, Jagoda Cieszyńska, s.77.

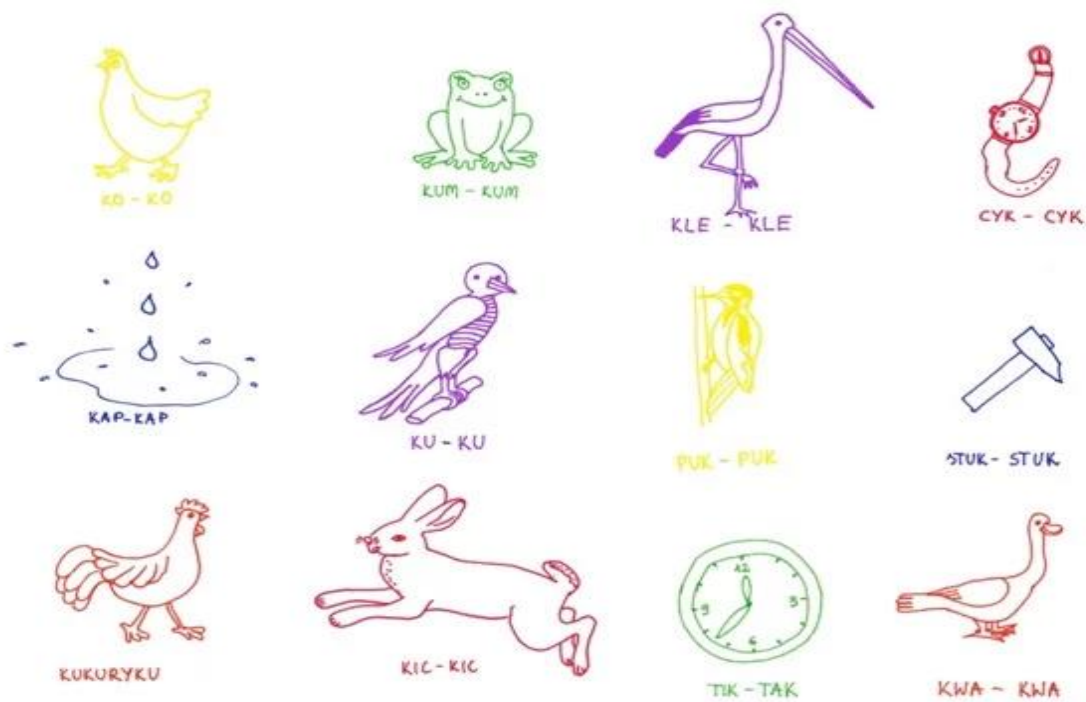
¹² Metody wywoływania głosek, Jagoda Cieszyńska, s.77.

YKA YKO YKU
AK OK UK IK YK

KA	WA	MLE	KO	ZA	MEK
KO	SA	PLA	KAT	PY	ŁEK
KU	LA	PLE	CAK	DO	MEK

Wyraz dźwiękonaśladowczy + obrazek

Naśladowanie zwierząt – modelowanie, różnicowanie głośności.

Utrwalanie głoski K

1. Wyrazy z ćwiczoną głoską

a) w nagłosie

KAWA

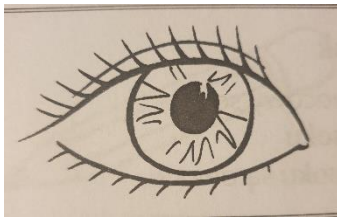

KOZA

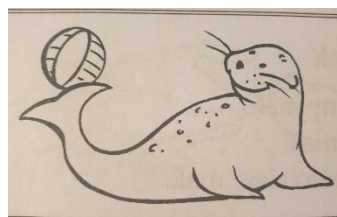

KURA

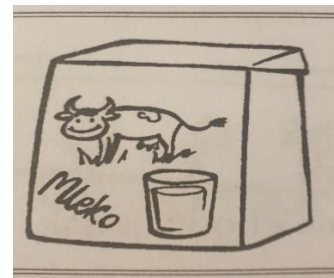
b) w śródgłosie

OKO

FOKA

MLEKO

c) w wygłosie

MAK

RAK

WOREK

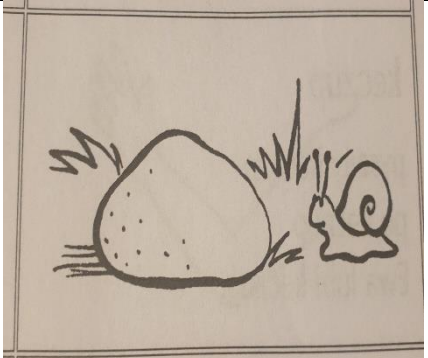

13

2. Zdanie z ćwiczoną głoseką (rozsypanka wyrazowa i obrazek)

MAMUSIĘ	BOLI	
---------	------	--

BASIA	SIEDZI	NA	
-------	--------	----	--

3. Wiersz z ćwiczoną głoską

„Kawka” – W. Chotomska
 Siedzi kawka nad sadzawką.
 -Chodź się napić kawki, kawko!
 Będziesz piła filiżanką
 czarną kawę ze śmietanką.
 Ale kawka nie chce kawki,
 woli wodę pić z sadzawki.¹⁴

4. Zagadki z ćwiczoną głoską

Choć go nikt nie uczył,
 bardzo ładnie mruczy.
 Pośród nocnej ciszy,
 Poluje na myszy.
 (KOT)

Po błocie człapię, kwaczę
 i pływam też po rzece.
 Mam ładne skrzydła, ale
 Daleko nie polecę.
 (KACZKA)

Ten biały napój
 daje nam zdrowie.
 Nie możesz zgadnąć?
 Kotek ci powie.
 (MLEKO)

¹⁴Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola, G. Demel, s.80

5. Tekst z ćwiczoną głoską.

„Ranek na podwórku”

Z kurnika wyszły kury i kaczki na podwórko. Ciekawie spoglądają w kierunku furtki, w której wkrótce ukaże się Kasia. Kasia codziennie karmi swoje kurki. Daje im kasze, okruchy i ziemniaki. Wśród kur chodzi piękny kogut. Kotek unika koguta i czeka na Kasię blisko domku. Kiedy Kasia nakarmi kury, wtedy da kotkowi mleka. Kasi oczekują także piesek, krówka z małym cielątkiem, kozy i świnka. Gdy Kasia nakarmi w końcu wszystkie zwierzątka, szybko umyje się i pójdzie do szkoły.¹⁵

Różnicowanie głoski

1. Ćwiczenia słuchowe

Zadanie 1.

Logopeda czyta wyrazy, a zadaniem dziecka jest klasnąć, gdy usłyszy głoskę „K”. Przykładowe wyrazy:

Kanarek, kot, osa, kapelusz, Ala, kosa, makaron, tort, okulary, młotek, torba, burak, ślimak, lampa, oko, sok, farma

Zadanie 2.

Dzieci grupują wyrazy z „K” z poprzedniego zadania na wyrazy z głoską w nagłosie, śródgłosie i wygłosie.

2. Ćwiczenia słuchu fonematycznego (odróżniające ćwiczoną głoskę od głosek opozycyjnych).

Zadanie 1

Dzieci słuchają czytanych wyrazów. Odpowiadają, którą głoskę K czy T słyszą w słowach:

kawa, koc, tablica, kula, paleta, mleko, mak, płot, fotel, bułka, telefon, oko, tulipan, foka

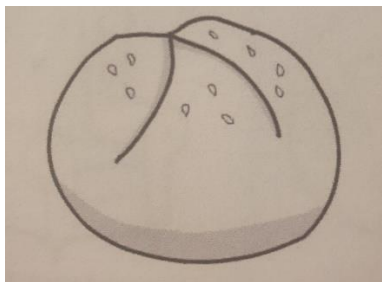
Zadanie 2

Dzieci samodzielnie nazywają to, co znajduje się na obrazkach. Uzupełnianie brakującej litery K lub T.

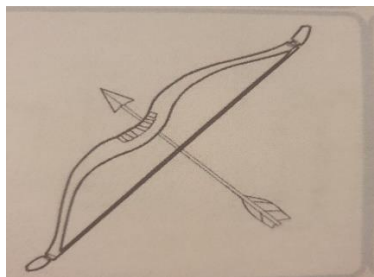
¹⁵ Jak usuwać seplenie i inne wady wymowy. D. Antos, G. Demel, I. Styczek

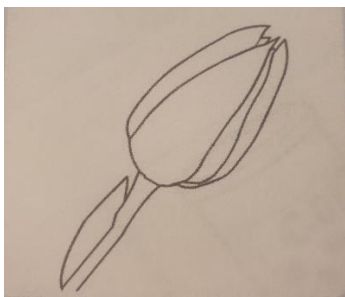
.....AWA

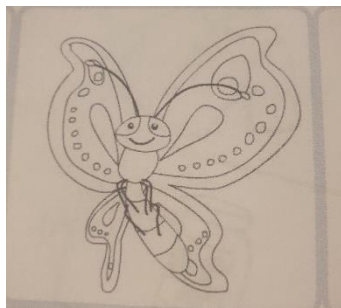
BUŁ...A

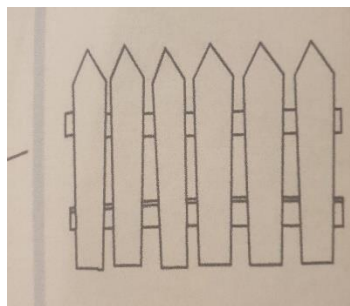
ŁU...

...ULIPAN

MO...YL

PŁO...

Zadanie 3.

Dzieci grupują wyrazy z głoską K i głoską G, a następnie łączą je w związki wyrazowe (przyklejenie wyrazów z podziałem na grupy – następnie połączenie wyrazów w pary ołówkiem).

Wyrazy z głoską G		Wyrazy z głoską K	
GRUBA		KSIĄŻKA	
GRANATOWY		PASEK	
GALOPUJĄCY		KOŃ	
GRZEBIEŃ		KASI	
GRAJĄCA		KATARYNKA	

Literatura

1.Krzysztozek G., Piszczek M.: Materiał wyrazowo – obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek K, Ki, G, Gi. Kraków, Impuls, 2012

2.Skorek E.M.: 100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych. Gdańsk, Harmonia, 2019

3.Lichota E.J.: Terapia logopedyczna. Warszawa, Difin, 2015

4.Cieszyńska J.: Metody wywoływania głosek. Kraków, Centrum Metody Krakowskiej, 2020

5.Demel G.: Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola, Warszawa, 1996

6.Demel G.: Wady wymowy. Profilaktyka i korekcja. Warszawa, 1979

<https://domologo.pl/logopedia/cwiczenia/cwiczenia-oddechowe/kucyk-rozdmuchiwanie-kleksow-farby/#more-7921>

printoteka.pl